

in fide possumus distinguere : primus est iudicium practicum antecedens voluntatem credendi, qua aliquis iudicat credendum esse; secundus est voluntas ipsa credendi; tertius, proprius assensus objecti propositi, in quo formaliter ipsa fides consistit, et respectu cuius formale objectum assignamus. De primo actu fatentur hi Doctores posse esse ejusdem rationis in casu proposito, quando aliquis invincibiliter decipitur; quia, non obstante illa deceptione, iudicium illud in suo ordine verum est, utique practice. Et quoad hunc actum, admittunt exemplum de prudentia, nam iudicium ejus semper est verum practice, quamvis interdum procedat ex iudicio falso speculative, ex errore operantis, quod etiam est per accidens; nam in rigore non erat necessarium illud iudicium falsum, verbi gratia, quod hic sit pauper, nam satis erat iudicare talem probabiliter apparere, quod verum est. Item de actu voluntatis conceditur esse ejusdem rationis in illo casu, cum vera pia affectione ad fidem; quia hic actus comitatur iudicium prudentiale, et revera est de objecto honesto, quia in tali homine honestum est credere, cum sit consentaneum rationi; et quoad hanc partem admittuntur exempla de virtutibus moralibus seu affectivis, quæ eodem modo operantur. De tertio vero actu negant esse fidei infusæ, quia deest illi proprium objectum; et declaratur in hunc modum, quia hic assensus haberi non potest sine speciali motione Spiritus Sancti interna, neque sine illa sufficit quæcumque propositio externa; Spiritus autem Sanctus non potest specialiter movere ad id quod in re falsum est; alias virtute et facto ipso testificaretur falsum; et in hoc est magna differentia inter hunc actum et præcedentes; nam hic est speculativus, et ejus veritas sumitur ex conformitate ad rem ipsam, et non ad affectum, vel ad apparentem propositionem, ut in actibus practicis et moralibus contingit; potestque hæc ultima ratio sumi ex auctoribus dicentibus certam resolutionem fidei debere fieri saltem ex parte in internam motionem et illuminationem Dei, ut supra retuli ex Cano, 2 de Locis, cap. 8, quem hic, artic. 1, sequuntur Bannes et Arag.; et idem insinuant Hosius, in Confess., cap. 16, et Torres, de Trinitate, quæst. 32, articul. 4, in 3 parte commentarii, in responsione secundi argumenti.

8. *Hæc responsio partim incerta, partim difficilis.* — Hæc responsio probabilis est, tamen incerta quoad duas primas partes. Et

ratio etiam, quam pro tertia adhibet, non caret difficultate, primo quia, ut supra dixi, motio interna seu illuminatio, quatenus se tenet ex parte principii effectivi, non potest pertinere ad rationem credendi, et consequenter nec ad formale objectum; tum quia totum principium efficiens supponit sufficiens objectum; tum etiam quia illud principium, præsertim ut in particulari movet hunc hominem, hic et nunc non est nobis ita certum sicut ipsa fides, nec etiam proponitur ut medium et ratio credendi; et ideo recte dixit Soto, in Apologet. contr. Catharin., capit. 2, certitudinem fidei non esse sumendam ex motione interna effectiva quantum ad rationem credendi; ergo ex hac parte non redditur ratio sufficiens, propter quam ille actus non sit verus actus fidei infusæ; nam in casu proposito in argumento, videtur ibi proponi sufficienter objectum formale fidei, nam, licet materialiter, ut sic dicam, et a parte rei tale non sit, nihilominus objective ut tale proponitur intellectui; ergo hoc satis est ut ex natura rei actus etiam debeat esse fidei. Dicere autem Deum nihilominus nolle concurrere vel movere, quia ipsum non decet, non videtur satisfacere; quia Deus præbet concursum prout objecta postulant, et quia alias nemo posset esse securus, et certus quod vere credat; quia non est certus an verum credat, quia, licet propositio objecti sit sufficiens, adhuc dubitare potest an illi subsit falsum.

9. *Auctoris responsio.* — Et ideo probabiliter mihi videtur in re ipsa nunquam dari sufficientem propositionem rei falsæ, quæ ad credendum per fidem infusam sufficiat, nam si sit sermo de generali propositione, verbi gratia, facta a Deo immediate, clarum est non posse illi falsum subesse; quod si mediate facta sit a Deo respectu Ecclesiæ, in illa etiam semper interveniunt aliqua divina opera, per quæ Deus non potest falsum testificari; et infra ostendam hoc etiam ad specialem Dei providentiam pertinere: si vero loquamur de particulari et privata propositione, seu applicatione divinæ fidei ad singulos homines, de qua argumentum procedebat, sic dico illam non esse sufficientem ad credendum assensu fidei infusæ, nisi certo et indubitanter constare possit esse conformem doctrinæ Ecclesiæ, in qua falsitas esse non potest. Unde in illo casu, in argumento proposito, ille qui decipitur, si vellet advertere, dubitare posset an illa doctrina sit conformis Ecclesiæ, necne; et ideo non statim per fidem infusam assenti-

retur, sicque merito Deus illum non movet ad talem assensum. Unde etiam fieri potest ut talis applicatio objecti fidei obliget quidem talem hominem ad non discredendum, donec majorem diligentiam adhibeat, vel forte etiam ad credendum aliqua fide generatim sumpta; non tamen ad credendum tali fide quæ nullam hæsitacionem admittat, donec de doctrina Ecclesiæ certus sit. Hinc ulterius verisimile mihi est etiam iudicium practicum, in eo casu, non esse tam perfectum quantum est in eo, qui vere credit ea quæ in re ipsa sunt revelata; quia in homine vere credente iudicium illud est, quod sit credendum fide omnino indubitabili; in alio vero, vel non est tale iudicium, vel non est secundum prudentiam in re ipsa, quia propositio non erat ad hoc sufficiens; nec satis est quod ex ignorantia appareat esse secundum prudentiam; nam etiam interdum homo putat esse demonstrationem, quod non est satis ut assensum scientiæ eliciat; et qui ex ignorantia operatur, licet putet se prudenter agere, nihilominus actum prudentiæ non elicit. Unde consequenter fit etiam actum voluntatis non esse ejusdem rationis, neque ita supernaturalem in illo casu, sicut est in homine vere fideli, quia vel non est de eodem objecto. id est, de eodem modo credendi; vel si ad hoc extenditur, non est secundum prudentiam infusam; in virtutibus autem moralibus etiam hoc reperitur, quod suos proprios actus non eliciunt, quando objecta per prudentiam non proponuntur, etiamsi esse talia ignoranter appareat, et ita videtur satisfactum difficultati propositæ, et omnibus membris ejus; et ex dicendis in sequenti disputatione res hæc difficilis profecto et obscura magis elucidabitur. Quare de objecto formali fidei hæc sufficiunt.

DISPUTATIO IV.

DE PROPOSITIONE OBJECTI FIDEI SUFFICIENTE AC NECESSARIA AD CREDENDUM.

Necessitas propositionis oritur tum ex parte objecti, quia obscurum est. — Tum ex parte nostri, quia nequimus aliter credere prudenter. — Diximus hactenus de toto objecto fidei, tam materiali quam formali. Indicavimus etiam, præter hæc duo, esse necessariam conditionem aliam ex parte objecti ad credendum, nimirum ut objectum fidei sufficienter proponatur, cujus conditionis necessitas ex ipsa

obscuritate objecti seu revelationis fidei nascitur; nam quia objectum fidei in se non videtur, neque etiam revelatio ipsa evidenter cognoscitur ut emanans a Deo, nec Deus ipse ut revelans et testificans, ideo necesse est ut totum objectum credendum et revelatio ejus alio modo proponatur, et offeratur intellectui, ut circa illud versari et assensum præbere valeat. Potest etiam hæc necessitas alio modo declarari: nam fidei assensus, licet sit actus intellectus, a voluntate tanquam a movente seu imperante dependet: *Nemo enim credit nisi volens*, ait Augustinus. Igitur ante assensum credendi antecedit voluntas credendi; non potest autem voluntas ferri in incognitum; ergo ante assensum, et voluntatem credendi, necessario antecedere debet aliqua cognitio qua ipsummet credere proponatur ut honestum seu amabile, et rationi consentaneum; et consequenter etiam oportet ut id quod credendum est, proponatur ut credibile et dignum fide; ergo hac ratione propositio illius objecti antecedere debet, saltem ut conditio necessaria ad credendum. De hac igitur conditione et propositione nobis dicendum superest. Et tria circa illam explicabimus: primum a quo fieri possit aut debeat; secundo, quomodo aut qualis esse debeat; tertio, an de facto in fide nostra non sufficienter modo, sed etiam perfectissime reperiatur, quod a sect. 3 usque ad finem disputationis præstabimus.

SECTIO I.

Utrum ad credendum necessarium sit objectum fidei immediate a Deo proponi singulis credentibus.

1. *Hæresis affirmans.* — *Argumentum primum hæreticorum ex Scriptura.* — *Secundum argumentum ex ratione.* — In hoc puncto fuit antiqua hæresis, illud solum esse credendum ab homine, quod Deus illi immediate proponit et revelat. Hanc hæresim excitarunt hæretici hujus temporis, ut sumitur ex Hosio, lib. 1 cont. Brentium, et ex Bellarmino, lib. 3 de Verbo Dei, cap. 3; et ex hoc principio dicunt regulam credendi esse privatam inspirationem seu illuminationem, quæ unicuique interius fit, ut latius disputatione sequenti videbimus. Afferunt autem hi hæretici nonnulla Scripturæ testimonia ad hunc errorem suadendum. Primum et præcipuum est illud Hier. 31: *Dabo legem meam in visceribus eorum, et in cordibus eorum scribam eam, prin-*

cipaliter enim loquitur de lege fidei: unde subdit: *Non docebit unusquisque proximum suum*, etc., significans omnes esse immediate docendos a Deo. Secundum est illud 1. Joann. 2: *Unctio docebit vos de omnibus*, unde ibidem etiam dicitur: *Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos*, etc.; cui etiam consonat illud Matth. 23: *Unus est magister vester*, et illud Joan. 10: *Oves meæ vocem meam audiunt*, ac denique illud 1 ad Corinth. 2: *Spiritualis autem judicat omnia*. Secundo, possumus argumentari ratione, quia si propositio fidei per creaturam fiat, et præsertim per homines, eo ipso necessarium est, ut veritas fidei reddatur incerta: hoc autem est contra rationem fidei Christianæ: ergo perfectio hujus fidei exigit, ut objectum ejus immediate per Deum ipsum illi proponatur. Major (cætera enim clara sunt) declaratur exemplo: nam si aliquid nobis proponatur, ut credendum ex testimonio hominis fide dignissimi, et non ab illo verbum ejus audiamus, sed per alium minoris auctoritatis proponatur, hoc ipso infirmatur fides humana in suo ordine, et res minus certa efficitur, et tanto magis crescit hæc incertitudo, quanto plura media, seu plures proponentes intercedunt, quod totum evidenti experimento notum est; ergo idem erit, proportionem servata, in fide divina, et objecto ejus: nam intercedit eadem ratio, videlicet quod certitudo assensus etiam pendeat a proponente, et ideo nisi ille sit æqualis auctoritatis, claudicat, ut ita dicam, assensus, et certitudo.

2. *Assertio de fide.* — *Probatur ex Scriptura.* Contrarium nihilominus docet fides Catholica, ad quam in hoc puncto explicandam, dico primo: non est necessarium ad credendum, ut fidei objectum per ipsum Deum immediate proponatur. Assertio est certa de fide, quæ probari potest simul inductione et divinis Scripturis; nam imprimis angelis omnibus sufficienter propositum est fidei objectum, et tamen, juxta doctrinam communem Theologorum, sumptam ex Dionysio, cap. 4 de Divinis nominibus, non omnibus immediate Deus locutus est; illuminat enim infima per media, et media per superiora, atque ita tantum supremo angelo creditur Deus immediate revelasse mysteria, et per eum cæteros suo ordine. Unde etiam de Adamo licet verum sit immediate accepisse a Deo infusam fidem, nihilominus quoad objecti propositionem per angelos fuit illuminatus et doctus, juxta eandem communem doctrinam. Verum hæc minus certa sunt, licet

sint verisimiliora. De hominibus autem in statu naturæ lapsæ certior fit inductio, nam imprimis in statu legis naturæ pauca facta sunt revelationes hominibus, quæ immediate a Deo processerint, scilicet, quibusdam Patriarchis, vel excellentioribus hominibus; ordinaria autem lex fuit, ut parentes filios docerent, et sic per continuam traditionem fides ad posterum deveniret, et hoc modo Adam instruxit in fide filios suos, et de Abraham dicitur, Genes. 18: *Scio quod præcepturus sit filiis suis*, etc. Deinde de tempore legis Moysis dicitur, Exod. 14: *Crediderunt Deo, et Moysi servo ejus*, utique Deo, ut testificanti et immediate loquenti cum Moysse, Moysi autem ut sufficienter proponenti; nam Deus ad totum populum per Moyssem loquebatur; Deuter. autem 10 additur: *Eruntque verba hæc in corde tuo, et docebis ea filiis tuis*. Unde est illud Psalm. 77: *Quanta mandavit Patribus nostris, nota facere ea filiis suis*. Præter hæc autem sæpe Deus per Prophetas loquebatur, et novas revelationes proponebat, juxta illud Luc. 1: *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum ejus*; et ad Hebr. 1: *Olim Deus loquens Patribus in prophetis*. Denique in lege gratiæ, idem modus providentiæ et prædicationis fidei servatus est. Nam imprimis missus est Joannes, *ut omnes crederent per illum*; postea vero Deus ipse per humanitatem assumptam docuit eos, qui illum immediate audire potuerunt. Ad reliquos autem misit Apostolos dicens, Matth. ultimo: *Prædicare Evangelium omni creaturæ*; et subdit: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit*; et Actor. 1: *Eritis mihi testes*, etc., *usque ad ultimum terræ*. Ergo hic est modus sufficiens, imo et ordinarius, ad proponendam et concipiendam fidem. Et ideo dixit Paulus, ad Rom. 10: *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*. Loquitur autem de verbo sensibili, nam subdit: *Quomodo audient sine prædicante*, etc.

3. *Confirmatur ab absurdo.* — *Item ex Patribus.* — Et confirmatur hæc veritas, quia alias inutilis esset Scriptura, et traditio, ac doctrina fidei per Ecclesiam, quia hæc omnia creata sunt; ergo si necessaria est immediata locutio, et propositio ipsius Dei, hæc non sufficiunt, imo parum deserviunt. Consequens autem est plane hæreticum; nam de Scripturis dicit Christus, Joann. 10: *Scrutamini Scripturas, nam ipsæ testimonium perhibent de me*; quamvis enim per homines scriptæ sint, tamen *Spiritu Sancto inspirati, locuti*

sunt Sancti Dei homines, et ipsæ et Scripturæ traditionem et doctrinam Ecclesiasticam commendant, ut infra suis locis videbimus. Unde etiam potest hæc veritas confirmari testimonio Patrum, qui nos docent recurrere ad originem fidei, et per continuam traditionem credentium veram fidem retinere; et specialiter videri possunt Irenæus, lib. 4, cap. 43, et Cyprianus, in Epistol. 14; Eusebius, in principio librorum de præparatione Evangel.; Epiphanius, in principio oper. cont. hæres., et optime Augustinus, in Proœmio lib. de Doctrina Christian., et toto libr. de Utilitate credendi, et libro undecimo Confess. cap. 3.

4. *Denique confirmatur ex congruentiis.* — *Prima, quam attigit Augustinus.* — *Secunda congruentia.* — *Tertia.* — Denique addere possumus congruentias; prima desumitur ex suavi ordine divinæ providentiæ, quam tetigit Augustinus, libr. cont. Epistol. Fund., cap. 4 et 14, dicens: *Sicut Deus immediate creavit unum hominem, et ab illo ac per illum producti sunt cæteri successione continua, ita in fide per se instruxisse Deum quosdam homines, a quibus alii docerentur*. Et ita communis ratio prudentiæ est, ut homines per homines doceantur, sicut ad Cornelium missus est Petrus, Actor. 10, et ad Eunuchum Philippus, Actor. 8. Quod si interdum hic ordo mutatur, est speciale privilegium, sicut Paulus de se dicit, ad Galat. 1: *Non ab hominibus, neque per hominem*. Secundo, fuit hoc conveniens ad conservandam consensionem et unitatem fidei inter homines, nam si fides concipi non posset, nisi per immediatam Dei propositionem, unusquisque præsumeret de sua fide, et fieret sibi regula fidei, quod est absurdissimum, ut infra videbimus. Sic enim Angelus Satanæ facile se transformaret in Angelum lucis, et inde nascerentur infinitæ divisiones et schismata, quia non tenerentur homines fidem dare exteriori doctrinæ, sed interiori imaginationi, contra illud Pauli: *Si Angelus de caelo evangelizaverit vobis aliter quam evangelizatum est, anathema sit*. Tertio, potuit hoc conferre ad majus meritum fidei, et majorem humilitatem exercendam, dum in re difficilima homo subjicitur homini, etiam quoad intellectum, in quo solet esse major difficultas. Hæc autem rationes omnes supponunt hunc modum propositionis fidei posse esse sufficientem, quod ex usu ipso satis probatum relinquatur; modus autem hujus sufficientiæ insinuabitur statim respondendo ad rationem

contrarii erroris, et latius in sequentibus explicabitur.

5. *Assertio secunda bipartita.* — *Prima pars assertionis.* — *Immediata propositio immediate suppositi in tribus eventibus locum habet.* — *Primus eventus, necessitatis.* — *Secundus, dignationis.* — *Tertius, privilegii.* — Dico secundo: quamvis necessarium non sit ut sufficiens propositio fidei a Deo immediate fiat, necessarium saltem est ut divina virtus in ea proxime et specialiter intercedat. Hæc assertio potest commode declarari per distinctionem illam physicam de causa efficiente immediata immediatione suppositi, vel immediatione virtutis: prior enim pars procedit de immediatione suppositi; sic enim ostensum est in præcedenti assertionem, non esse necessarium ut propositio fidei immediate a Deo fiat; quin potius regula generalis in hoc puncto est, ordinarie illam propositionem fieri per aliquos Dei ministros, vel homines, vel angelos, juxta occurrentem opportunitatem; in tribus autem casibus invenimus, Deum proposuisse fidem immediate immediatione suppositi. Primus vocari potest necessitatis; sic enim dixit D. Thomas, 3 Cont. Gent., cap. 154, necessarium esse ut propositio fidei interdum a Deo immediate fiat; nam si fides traditur per aliquem Dei ministrum, necessarium est ut ille sit doctus ab alio, unde cum non procedatur in infinitum, necessarium est pervenire ad aliquem qui sit immediate doctus a Deo, et hoc modo Deus immediate proposuit fidem primo Angelo, ut dixi. Procedit autem hic discursus, quando minister Dei per fidem tantum suscepit doctrinam quam aliis tradit; posset enim primus fidei prædicator doceri a Deo per scientiam infusam vel beatam, et tunc non esset necessarium proprium objectum fidei, quatenus tale est, alicui proponi a Deo immediate, sed solum ut objectum scientiæ vel visionis: et hoc modo Christus Dominus immediate aliis fidem proposuit, quamvis illi nulla sit facta propositio fidei; quia fidem non habuit, sed visionem et scientiam. Secundus ergo casus, in quo Deus proposuit immediate fidem, dici potest dignationis, seu specialis dispensationis; et hæc fuit propositio fidei per Christum Dominum facta, de qua Paulus, ad Hebr. 1: *Olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissime locutus est nobis in Filio*, id est, per Filium; et hoc est quod, Isai. 14, prædictum erat: *Dabo filios tuos doctos a Domino*. Propter quod dixit Christus Dominus, Joan.

6: *Scriptum est in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei*, ut notavit Hieronymus ad dictum locum Isaïæ. Tertius casus vocari potest specialis privilegii, sicut Paulus de se dicit: *Non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum*, ad Galat. 1; et fortasse hoc privilegium concessum est Moysi, Davidi, aut aliis eximiiis Prophetis, quamvis, juxta doctrinam Dionysii et Theologorum, probabilius sit omnes illas revelationes factas esse ministerio angelorum. Extra hos vero casus fit propositio per ministerium hominum, ut in præcedente assertionem probavi.

6. *Secunda pars assertionis, de immediatione virtutis declaratur.* — *Ratione ostenditur.* — Altera vero pars assertionis procedit de immediatione virtutis; et sensus est, quoties fides prædicatur, ut propositio fiat sufficiens, necessarium esse ut speciali modo Deus circa illam cooperetur, non tantum generaliter concurrendo per modum causæ primæ, quod per se clarum est, sed etiam specialiter adjuvando, et peculiari modo doctrinam confirmando, juxta illud Marci, ultimo: *Prædicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis.* Ratio autem est, quia doctrina fidei est valde supernaturalis, et magna ex parte repugnans humanæ concupiscentiæ, et ideo, ut credibilis fiat et amabilis, necesse est ut divina virtus interveniat, quæ et illam speciali modo persuadeat, et capacitati hominis accommodet. Potestque amplius in hunc modum declarari, nam hæc fides dupliciter potest proponi: primo per generalem prædicationem, quæ fit quando primum incipit introduci, sicut prædicata est per Christum, et per Apostolos, et tunc profecto necessarium fuit doctrinam confirmari signis propriis divinæ virtutis, ut sunt miracula, et quæ infra, sect. 3, commemorabimus, et ideo semper hunc ordinem Deus observavit, ut constat in promulgatione Evangelii, et in promulgatione veteris Testamenti, et fere in singulis Prophetis; ac denique de seipso dixit Christus: *Si non venissem, et locutus eis fuisset et si opera non fecissem in eis, quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent.* Alio modo contingit fidem jam sufficienter prædicatam et introductam, singulis prædicari et quasi applicari, et tunc non sunt necessaria exteriora signa divinæ virtutis; necessarium autem est ut divina virtus interius adjuvet et cooperetur, ut unusquisque sufficienter percipiat propositionem fidei, et de illa convenienter judicet; nam totum hoc est

opus valde supernaturale, quod sine peculiari auxilio gratiæ præstari non potest. Et hoc insinuatum est Actor. 16, cum de quadam fœmina dicitur: *Cui Deus aperuit cor, ut intenderet his quæ dicebantur a Paulo*, quasi hoc fuerit necessarium ut crederet; nam, ut idem Paulus dixit, 1 ad Corinth. 3: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus*; propter quod dixit D. Gregorius, homil. 40 in Evangel.: *Nisi divinus Spiritus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris*; quia licet necessarius sit, non sufficit sine spiritus cooperatione. His ergo modis propositio fidei est a Deo, vel immediatione suppositi, vel immediatione virtutis.

7. *Satisfit allatis in num. 1.* — *Ad locum Jeremiæ.* — *Aliud est interior revelatio, aliud auxilium.* — *Ad loca Joannis.* — *Ad cætera loca.* — Superest respondere ad motiva contrarii erroris. Et imprimis testimonium Jeremiæ nihil ad propositum facit, quia ut jam in libro 10 de Legibus, cap. 3, num. 8, exposuimus, ibi specialiter promittitur novum testamentum, et lex Evangelica hominibus tradenda, ut exposuit Paulus, ad Hebr. 8 et 10. Unde, quia hæc lex perfectissima et maxime spiritualis futura erat, ideo dicitur scribenda in cordibus et mentibus hominum; non quia non esset tradenda per exteriorem doctrinam, sed quia, mediante verbo Dei externo, erat cordibus imprimenda; insinuat etiam ibi abundantia divinæ doctrinæ futura in tempore legis gratiæ, et præcipue in initio, in ipsomet Messiæ adventu, ut late et bene explicat Franciscus Ribera, ad Hebr. 8. Denique promittitur eo loco peculiaris gratia, et interna Spiritus Sancti illuminatio, danda hominibus in hoc tempore legis gratiæ, ad credenda et intelligenda mysteria quæ illis prædicantur, juxta illud Joel. 2: *Effundam de spiritu meo super omnem carnem*; unde in hoc valde errant hæretici, nam confundunt internum spiritum et auxilium gratiæ necessarium ad credendum, cum interna revelatione. Cum tamen hæc duo valde diversa sint, nam auxilium internum gratiæ, in singulis necessarium est ut credant; singularis vero revelatio interna, quæ per aures corporis non ingreditur, non semper nec regulariter necessaria est, ut diximus. Et inde sumenda est responsio ad secundum testimonium, ex 1 Joan. 2; nam ibi *unctionem spiritus* vocat Joannes, internam inspirationem; nam per illam homo illuminatur et juvatur ad credendum; illa vero unctio supponit exteriorem doctrinam

regulariter loquendo, quod clare insinuavit ibidem Joannes, dicens: *Quod audistis ab initio, in vobis permaneat*, ubi recte Augustinus, tract. 3, notat superfluum fuisse Joannem monere, ut doctrinam datam retinerent, si sola interior illuminatio seu revelatio sufficeret, de quo etiam videri potest optime Gregorius, 5 Moral., cap. 18, alias 19. Et hinc patet responsio ad cætera testimonia; nam ratione interni auxilii gratiæ, dicitur Deus specialiter docere credentes, juxta illud Psal. 93: *Beatus quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum*; et ideo Augustinus sæpe auxilium gratiæ vocat interiorem doctrinam, quæ regulariter exteriorem supponit, et hoc modo exponit Gregorius supra locum Matth. 23: *Unus est magister vester.* Et sic etiam oves Christi dicuntur *vocem ejus audire*, et spiritualis dicitur *omnia judicare*, per regulas tamen et documenta fidei, et ad hunc modum intelligenda sunt alia, quæ afferri possent.

8. *Ad rationem in eodem num. 1.* — Ad rationem, dicitur imprimis eandem fere difficultatem esse in propositione fidei, etiamsi a Deo immediate fiat: nam qui illam recipit, non videt evidenter Deum esse qui loquitur, quando revelatio est obscura, prout ad fidem necessaria est, ut in superioribus diximus. Eadem ergo difficultas relinquatur, quomodo talis propositio possit sufficere ad certitudinem infallibilem fidei. Responsio ergo generalis est, sufficere evidentiam credibilitatis, quæ tam in propositione externa, quam in mere interna inveniri potest. Qualis autem hæc sit, et quomodo sufficiat, paulatim explicandum est.

SECTIO II.

Qualis esse debeat propositio objecti fidei, ut ad credendum fide Christiana sufficiat.

1. *Vana infidelium reprehensio.* — *Aliorum hæreticorum extremus error.* — Solent infideles, ut ait Basilius in Psalm. 115, reprehendere Christianos, eo quod sine ratione, vel, ut ipsi putant, contra rationem credant; qua de causa dixit Paulus, 1 ad Corinth. 1: *Verbum crucis pereuntibus videri stultitiam*, et similiter ait *Christum crucifixum Judæis esse scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Prophirius etiam, et Julianus Apostata, ut refert divus Hieronymus, Matth. 9, irridebant stultitiam eorum qui Christi doctrinam et vocationem

sequuntur. Unde alii hæretici, ad vitandam hanc reprehensionem, in aliud extremum inciderunt, dicentes nil esse credendum, nisi quod ratione ostenditur, ut videri potest apud Augustinum, lib. de Utilitate credendi; et Bernardum, epistol. 109. Vera autem et Catholica doctrina mediam viam tenet; nam et levitatem animi et duritiem cordis reprehendit in credendo; docetque, quamvis non semper possimus rationem reddere propriam earum rerum quas credimus, posse nihilominus sufficientem rationem reddere cur credamus; sic enim dixit Petrus, 1 can., cap. 3, *paratos nos esse debere ad reddendam rationem ejus, quæ in nobis est spei seu fidei.* Hanc ergo rationem in præsentem inquirimus, nam ex hoc pendet ut sciamus quomodo possit talis esse propositio fidei, ut sit rationi consentaneum illam recipere.

2. *Ratio dubitandi in hac questione.* — *Confirmatur primo.* — *Secundo.* — Ratio autem dubitandi esse potest, quia vel hæc propositio ostendit sufficienter rem credendam in se; et hoc dici non potest, quia per fidei doctrinam non ostenduntur veritates credendæ in seipsis ut est notum; vel ostendit res credendas saltem sub ratione credibilis, et hoc etiam non videtur dici posse; quia vel illa ostensio est tantum probabilis, vel est evidens; prior est insufficientis, posterior autem videtur impossibilis; ergo nulla est quæ sufficiat: minor quoad priorem partem probatur, quia si propositio fidei sit tantum probabilis, relinquet formidinem et dubitationem aliquam, saltem de certitudine veritatis propositæ; ergo non potest sufficiens esse ad credendum fide Christiana, quæ debet esse ita certa, ut omnem formidinem et dubitationem excludat. Altera vero pars minoris probatur, quia mysteria fidei adeo superant rationem, ut interdum videatur necessarium prima principia, et alia quæ videntur evidentia, negare, ut illa credantur; quomodo ergo fieri potest ut talia mysteria fiant evidenter credibilia? Et confirmatur primo, nam videtur involvi repugnantia, cum res credenti dicitur evidenter credibilis, nam res denominatur credibilis ab ipsa fide per quam credi potest, sicut visibile dicitur per denominationem a visu, et intelligibile per denominationem ab intellectu; sed non potest res denominari evidenter credibilis ab ipsa fide, cum fides non sit evidens; ergo repugnat rem esse evidenter credibilem. Confirmatur secundo, quia non potest evidenter ostendi mysteria fidei quæ credenda propo-